

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Боровик М. В.

Боровик М. В. Теоретичні засади інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти / М. В. Боровик // Економіка розвитку. – 2018. – № 1 (85). – С. 22–30.

Розглянуто теоретичні засади інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти, досліджено види розвитку суб'єктів господарювання (прогресивний, адаптивний, трансформаційний, конкурентний та сталий) і проаналізовано визначення терміна "сталий розвиток", дано визначення терміна "сталий розвиток закладу вищої освіти", який становить довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін у його діяльності, що зумовлюють незворотне збалансоване поліпшення основних рейтингових показників і посилення адаптивних здатностей протистояти негативній дії зовнішнього середовища та чинників внутрішнього характеру під час ефективного використання наявного потенціалу за рахунок ефективного управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням, використовуючи дані, інформацію, знання та комунікації як основні ресурси, що сприяють досягненню сталого розвитку закладу вищої освіти. Розглянуто визначення терміна "інформаційне забезпечення" різними вченими-економістами та дано визначення поняття інформаційно-комунікаційного забезпечення в контексті сталого розвитку закладів вищої освіти, яке становить сукупність даних, інформації, знань та комунікацій, необхідних для ухвалення ефективних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку закладу вищої освіти. Визначено мету інформаційно-комунікаційного забезпечення, яка становить надання користувачам через відповідні канали комунікацій необхідної інформації для формування на її базі знань, що, своєю чергою, є важливим ресурсом, адже містить дані, які зменшують невизначеність у діяльності об'єктів та сприяють досягненню сталого розвитку. Розглянуто необхідність в управлінні інформаційно-комунікаційним забезпеченням закладу вищої освіти, що дозволить їм у сучасних складних умовах жорсткої конкуренції зберегти традиції та, використовуючи багаторічний досвід, створити унікальні конкурентні переваги й умови для забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційне забезпечення, інформаційне забезпечення, комунікаційне забезпечення, сталий розвиток, заклад вищої освіти.

.....

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Боровик М. В.

Рассмотрены теоретические основы информационно-коммуникационного обеспечения устойчивого развития учреждений высшего образования, исследованы виды развития субъектов хозяйствования (прогрессивный, адаптивный, трансформационный, конкурентный и устойчивый) и проанализированы определение термина "устойчивое развитие", дано определение термина "устойчивое развитие учреждения высшего образования", которое представляет собой долгосрочную совокупность процессов количественных и качественных изменений в его деятельности, обуславливающих необратимое сбалансированное улучшение основных рейтинговых показателей и усиление адаптивных способностей противостоять негативному

воздействию внешней среды и факторов внутреннего характера при эффективном использовании имеющегося потенциала за счет эффективного управления информационно-коммуникационным обеспечением, используя данные, информацию, знания и коммуникации как основные ресурсы, способствующие достижению устойчивого развития учреждения высшего образования. Рассмотрено определение термина "информационное обеспечение" различными учеными-экономистами и дано определение понятия информационно-коммуникационного обеспечения в контексте устойчивого развития учреждений высшего образования, которое представляет собой совокупность данных, информации, знаний и коммуникаций, необходимых для принятия эффективных управленческих решений, направленных на обеспечение устойчивого развития учреждения высшего образования. Определена цель информационно-коммуникационного обеспечения, заключающаяся в предоставлении пользователям через соответствующие каналы коммуникаций необходимой информации для формирования на ее базе знаний, которая, в свою очередь, является важным ресурсом, поскольку содержит данные, уменьшающие неопределенность в деятельности объектов и способствующие достижению устойчивого развития. Рассмотрена необходимость в управлении информационно-коммуникационным обеспечением учреждения высшего образования, что позволит им в современных сложных условиях жесткой конкуренции сохранить традиции и, используя многолетний опыт, создать уникальные конкурентные преимущества и условия для обеспечения устойчивого развития.

Ключевые слова: информационно-коммуникационное обеспечение, информационное обеспечение, коммуникационное обеспечение, устойчивое развитие, учреждение высшего образования.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF INFORMATION AND COMMUNICATION SUPPORT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

M. Borovyk

The theoretical foundations of information and communication support for sustainable development of institutions of higher education have been considered; the types of development of economic entities (progressive, adaptive, transformational, competitive and sustainable) have been studied and the definition of the term "sustainable development" has been analyzed; the term "sustainable development of a higher education institution" has been defined, this development representing a long-term set of processes of quantitative and qualitative changes in its activities which determine the irreversible balanced improvement of its main ratings and enhance adaptive capacity to resist negative impact of the external environment and factors of internal nature with the effective use of the available potential through the effective management of information and communication software, using data, information, knowledge and communication as key resources contributing to the sustainable development of a higher education institution. The definition of the term "information support" offered by some economists has been reviewed and the concept of information and communication support has been defined in the context of sustainable development of higher education institutions, which is a set of data, information, knowledge and communications that are necessary for making effective managerial decisions aiming to ensure sustainable development of a higher education institution. The purpose of the information and communication support has been determined as providing users with the necessary information through appropriate communication channels to form, on its basis, knowledge, which in turn is an important resource because it contains data that reduce the uncertainty in the activities of objects and promote the achievement of sustainable development. The necessity for managing information and communication facilities of a higher education institution has been investigated to enable them, in the current tough competition, to preserve traditions and use many years of experience to create unique competitive advantages and conditions for sustainable development.

Keywords: information and communication support, information support, communication support, sustainable development, institution of higher education.

У сучасних умовах господарювання, побудованих на засадах економіки знань, належне ефективно функціонування закладів вищої освіти неможливо уявити без належного інформаційно-комунікаційного забезпечення, яке має підтримувати та обслуговувати всі аспекти їхньої діяльності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері управління закладами вищої освіти має сприяти підвищенню якості, точності й об'єктивності інформації та, як наслідок, забезпечити ухвалення ефективних і своєчасних управлінських

рішень, спрямованих на досягнення сталого розвитку закладів вищої освіти.

Розвиток сучасного інформаційного суспільства та його вплив на діяльність суб'єктів господарювання й інших об'єктів економічних відносин розглянуто у працях таких учених, як: У. Ростоу, Д. Белл, Ф. Махлуп, Т. Умесао, М. Порат, Й. Масуд, Р. Катц та ін.

Дослідженню теоретичних і практичних аспектів ролі вищої освіти в контексті формування інформаційного суспільства та економіки знань, а також дослідженню питань забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти в сучасних умовах господарювання присвячено роботи таких учених, як: М. Я. Матвіїв, В. М. Андрієнко, С. С. Гаркавенко, Т. А. Гаврилова, Г. О. Ус, В. В. Вітлінський, О. В. Куклін, Л. М. Віткін, О. В. Пашенко, Т. Є. Оболенська, Н. Л. Казарінова, В. Л. Макаров, В. Н. Тимохін, В. А. Лужецький та ін.

Разом із тим залишаються недостатньо розробленими питання щодо ефективного інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти. Водночас, окремо розглядають питання інформаційного та комунікаційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання. Хоча саме інформації та комунікації в сучасному швидкозмінливому світі є тими унікальними ресурсами, які під час ефективного їхнього використання можуть дозволити забезпечити сталий розвиток будь-якої організації, шляхом отримання додаткових прибутків за рахунок ухвалення ефективних управлінських рішень.

Метою статті є дослідження теоретичних засад сутності інформаційно-комунікаційного забезпечення діяльності закладів вищої освіти, визначення поняття "інформаційно-комунікаційне забезпечення" та пов'язаних із ними понять, а також визначення сутності сталого розвитку як одного з видів розвитку закладу вищої освіти.

Досліджуючи теоретичні засади інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закла-

дів вищої освіти, перш за все, необхідно визначити, що становить сталий розвиток закладу вищої освіти. Для цього, насамперед, слід розглянути дефініцію поняття "розвиток". Сучасна економічна наука визначає розвиток як незворотний процес, проте вона визнає й те, що його характер, спрямованість, темпи та інші параметри економічного розвитку під дією різноманітних чинників можуть змінюватися неоднозначно.

Здійснений аналіз економічної літератури щодо наявних визначень поняття "розвиток" як економічної категорії показав, що на сьогодні відсутня загальновизнана дефініція цього поняття. Різноманітність поглядів науковців щодо визначення цього поняття й застосування його для характеристики діяльності закладів вищої освіти, розглядаючи їх як суб'єкти господарювання та складні соціально-економічні системи, дозволяє узагальнити це поняття та розглядати розвиток із точки зору основних підходів до визначення його видів (рисунк).

До визначення розвитку суб'єктів господарювання застосовують такі підходи: адаптивний, прогресивний, трансформаційний, конкурентний та сталий.

Словосполучення "сталий розвиток" є перекладом з англійської мови: sustainable development означає дослівно "розвиток, що підтримується" (sustain – опора, підтримувати, витримувати). Російською мовою його перекладають як "устойчивое развитие" [2, с. 25].

Появу терміна "сталий розвиток" (CP) (sustainable development) пов'язують з ім'ям прем'єр-міністра Норвегії Ґру Гарлем Брунтланн, яка сформулювала його у звіті "Наше спільне майбутнє", що було підготовлено для ООН та опубліковано 1987 р. Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. Вона визначала його як розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [3, с. 626].

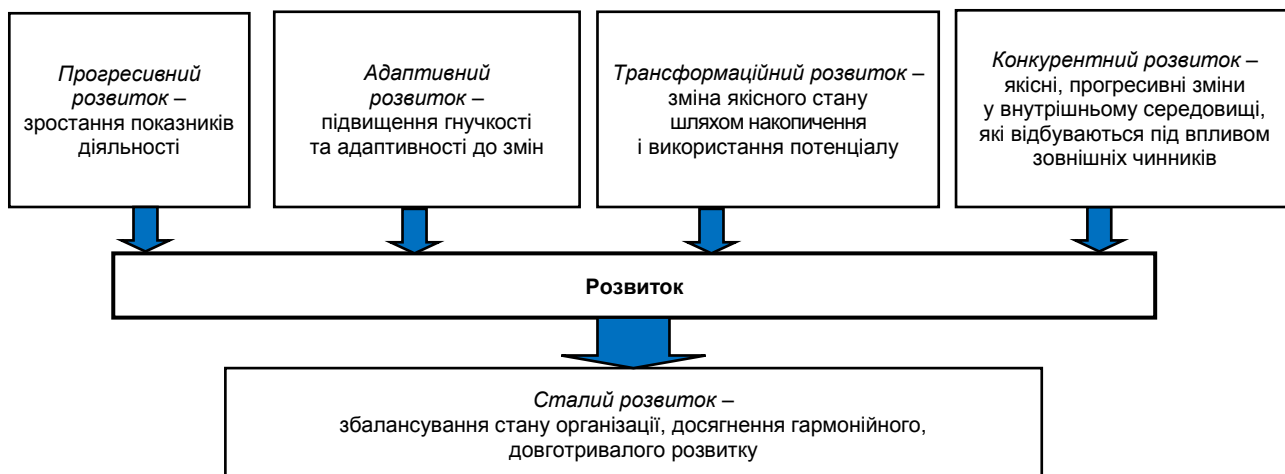

Рис. Види розвитку суб'єктів господарювання (складено на основі [1])
 [Types of development of economic entities (developed based on [1])]

Дослідження літературних джерел присвячених розвитку суб'єктів господарювання показало, що немає єдиного підходу щодо визначення сутності поняття "сталий розвиток" (табл. 1).

Закінчення табл. 1

Таблица 1

Визначення поняття "сталий розвиток"
(складено автором)
[Definition of the concept "sustainable development"
(developed by the author)]

Автори	Визначення
1	2
Брунтланн Г. Г. [4]	Розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби
Костюченко Н. М. [5, с. 19]	Такий соціально-економічний розвиток, який зумовлює навантаження на навколишнє середовище у межах асиміляційних можливостей природи та забезпечує справедливий доступ до природних ресурсів як сучасного, так і наступних поколінь
Бутирська І. В. [6]	Збалансований розвиток, що характеризує властивість соціо-еколого-економічної системи до самовідтворення, самопідтримання та протидії антропогенному впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, при якому забезпечуються економічне зростання та суспільне відтворення при досягненні якісного стану навколишнього середовища
Міхальова К. В. [7, с. 42]	Процес гармонізації ресурсних можливостей, збалансовано-гарантованого задоволення необхідних потреб теперішнього та майбутніх поколінь суспільства за умови бережного й поетапного природокористування, забезпечення динамічної рівноваги між потенціалом природи і вимогами людей, якщо досягається баланс інтересів усіх підсистем соціально-економічної системи, завдяки адаптивним можливостям протягом довгострокової перспективи
Роджерс П., Джалал К., Бойд Дж. [8, с. 42]	Динамічний процес змін, у якому експлуатація ресурсів, пріоритетні напрями інвестицій, орієнтація технологічного розвитку й інституційні зміни погоджують із майбутніми та нинішніми потребами
Трегобчук В. [9, с. 33]	Економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля
Гросул В. А., Мамаєва Г. С. [10]	Інтегрована система управління підприємством, яка представляє собою збалансований, гармонійний довготривалий розвиток економічної, екологічної та соціальної підсистем підприємства, головною метою якого є забезпечення постійної цілісної рівноваги системи з урахуванням постійних мінливих зовнішніх умов функціонування підприємства та досягненням стійких високих результатів його діяльності

1	2
Семенюк О. М. [11]	Процес безперервних якісних змін, які супроводжуються поліпшенням показників ефективності діяльності підприємства та забезпечують його конкурентоспроможність на основі активізації інноваційної діяльності
Дейлі Г. [12]	Гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес усієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих держав нашої планети за науково обґрунтованими планами, коли у процесі неухильного інноваційно-інвестиційного економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується весь комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації бідності, експлуатації та дискримінації як кожної окремої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими і статевими ознаками
Макуха Л. С. [13]	Інтегрована система господарювання ... метою якої є забезпечення на довготривалий строк потреби суспільства, підтримання економічної ефективності виробництва, підвищення якості життя населення, забезпечення збереження навколишнього середовища та бази ресурсів
Родіонова В. М. [14]	Розвиток, за якого задовольняють потреби теперішнього часу, але не ставлять під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби
Прохорова В. В. [15]	Збалансовані кількісні, структурні і якісні зміни, що відповідають цілям організації й ураховують обмеження, що накладають зовнішнім середовищем і потенціалом підприємства

Зіставляючи підходи різних дослідників до визначення змістовного боку сталого розвитку як економічної категорії, можна стверджувати про неоднозначність цього поняття, якому притаманна складна та динамічна природа. Здійснений аналіз наявних визначень поняття "сталий розвиток" показав, що на сьогодні відсутня загальновизнана дефініція цього поняття щодо закладів вищої освіти.

Таким чином, не відкидаючи жодного з наведених підходів і враховуючи особливості функціонування закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг, автор пропонує в аспекті цього дослідження під сталим розвитком закладів вищої освіти розуміти довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін у його діяльності, які зумовлюють незворотне збалансоване поліпшення основних його рейтингових показників і посилення адаптивних здатностей щодо протистояння негативній дії зовнішнього середовища та чинників внутрішнього характеру під час ефективного використання наявного потенціалу за рахунок ефективного управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням, використовуючи дані, інформацію, знання

та комунікації як основні ресурси, що сприяють досягненню сталого розвитку закладу вищої освіти.

Отже, сталий розвиток закладу вищої освіти залежить від ефективного використання ресурсів, якими він володіє. У сучасних умовах господарювання саме інформація та сформовані на її базі знання є унікальним ресурсом, який дозволить забезпечити сталий розвиток закладу вищої освіти як специфічної соціально-економічної освітньої системи. Одним із найважливіших призначень інформації є усунення та зменшення невизначеності, що в результаті сприяє досягненню сталого розвитку. Для цього необхідно володіти повною, достовірною, своєчасною, актуальною інформацією, отриманою на основі відповідних даних.

Інформація та знання належать до стратегічних ресурсів, які є основою для досягнення закладом вищої освіти певних конкурентних переваг у процесі його функціонування на ринку освітніх послуг. Саме тому вплив якісної інформації на досягнення стратегічної мети діяльності закладів вищої освіти стрімко посилюється. Однак слід зауважити, що інформація без певного опрацювання не може бути підставою для ухвалення управлінських рішень. Отримати таку інформацію можна шляхом створення системи інформаційно-комунікаційного забезпечення та ефективного управління нею.

Це, своєю чергою, підвищує вимоги щодо управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням, спрямованим на досягнення сталого розвитку закладів вищої освіти. Перш ніж визначити сутність інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти, слід зазначити що в економічній літературі розрізняють поняття інформаційного та комунікаційного забезпечення.

Проведене дослідження економічної літератури щодо питань визначення сутності інформаційно-комунікаційного забезпечення показало, що хоча цей термін досить часто зустрічають, однак не часто можна знайти його тлумачення. Частіше можна зустріти термін "інформаційно-комунікаційні технології" (ІКТ).

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій пов'язано з ухваленням Окінавської хартії глобального інформаційного суспільства [16] – одного з перших міжнародно-правових актів, яким зроблено спробу накреслити основні принципи та шляхи формування та розвитку інформаційного суспільства, яка була ухвалена лідерами "сімки" найбільш розвинених держав світу в Окінаві 22 липня 2000 року. Згідно з положеннями цієї Хартії, сутність стимульованої інформаційно-комунікаційними технологіями економічної й соціальної трансформації полягає в її здатності сприяти людям і суспільству у використанні знань та ідей. Інформаційне суспільство, як його розуміють автори Хартії, дає змогу людям використовувати свій потенціал і реалізовувати свої устремління [17, с. 5].

Інформаційно-комунікаційні технології пов'язані зі створенням, збереженням, передаванням, обробленням та управлінням інформацією та є одним із найбільш

важливих чинників і найбільш динамічним явищем сучасного світу, що впливає на формування суспільства XXI століття.

Динамічне ринкове середовище обумовлює постійне оновлення та збільшення обсягу даних та інформації, що набуває особливого значення для досягнення сталого розвитку закладу вищої освіти. Адаже саме від рівня інформаційного забезпечення цілком залежить розроблення та ухвалення ефективних управлінських рішень для досягнення сталого розвитку закладу вищої освіти.

У результаті досліджень літературних джерел (табл. 2) було встановлено відсутність єдиного взаємо погодженого підходу до ідентифікації поняття "інформаційне забезпечення". На думку багатьох науковців, це поняття виникло паралельно з розвитком автоматизованих систем [18 – 22].

Таблиця 2

Визначення терміна "інформаційне забезпечення"
(складено автором)
[Definition of the term "information support"
(compiled by the author)]

Автори	Визначення
1	2
Денисенко М. П., Колос І. В. [18]	Інформаційне забезпечення – це система, що складається з інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, програмного забезпечення та технічних засобів
Босак І. П., Палига М. [19], Козак В. Г. [23], Васюренко О. В., Волохата К. О. [24]	Інформаційне забезпечення – це наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься в базах даних інформаційних систем
Чумаченко М. Г., Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбаток М. І. [20]	Інформаційне забезпечення – це: 1) система одержання, оцінки, зберігання та переробки даних, створена з метою вироблення управлінських рішень; 2) процес забезпечення інформацією сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі у процесі її функціонування
Бруханський Р. [25, с. 70]	Інформаційне забезпечення – це процес задоволення поточних проблем користувачів, необхідний для обґрунтування та прийняття стратегічних рішень
Рогоза М. Є., Скляр А. А. [26, с. 642]	Інформаційне забезпечення – це результат процесу отримання, обробки, накопичення, зберігання, аналізу та передачі інформації для прийняття управлінських рішень
Ротман Н. [22]	Інформаційне забезпечення – це система даних і способи їх обробки, що дають змогу виявити реальну діяльність керівного об'єкта, дію факторів, що його визначають, а також можливості здійснення необхідних керівних дій

Закінчення табл. 2

1	2
Петренко С. М. [27]	інформаційне забезпечення управління – це сукупність реалізованих рішень відносно обсягів інформації, її якісного та кількісного складу, розміщення і форм організації
Кузьмін О. Є., Георгіаді Н. Г. [28, с. 49]	Інформаційне забезпечення – це: 1) процес задоволення потреб певних користувачів інформації; 2) сукупність заходів зі створення і функціонування інформаційної системи; 3) комплекс заходів і методів оформлення документації, організації збереження даних; 4) система якісних і кількісних показників, що характеризують рівень задоволення суб'єктів управлінської діяльності управлінською інформацією та інформаційними технологіями з метою реалізації інформаційною системою встановлених цілей та завдань
Ситник В. Ф. та ін. [29, с. 64]	Інформаційне забезпечення – сукупність форм документів, нормативної бази і реалізованих рішень щодо обсягу, розміщення і форм організації інформації, яка циркулює в системі автоматизованого оброблення економічної інформації чи в інформаційній системі
Захарова В. І., Філіпова Л. Я. [30, с. 53]	Інформаційне забезпечення управління – це організація цілеспрямованих масивів інформації й інформаційних потоків, яка включає збирання, зберігання, опрацювання і передавання інформації (в тому числі з використанням комп'ютерних інформаційних систем) з метою аналізу одержаних результатів для підготовки, обґрунтування і прийняття управлінських рішень органами управління

Дослідження різних поглядів авторів на трактування терміна "інформаційне забезпечення" показала, що можна виділити певні групи трактування цього терміна. Дослідники розглядають інформаційне забезпечення як: процес забезпечення інформацією; сукупність форм документів, інформацію яких використовують під час здійснення аналізу діяльності суб'єктів господарювання, та як поєднання двох попередніх груп.

Деякі автори розглядають інформаційне забезпечення управління, що є більш ширшим поняттям, однак, на думку автора, більш доцільним із точки зору спрямованості на досягнення сталого розвитку слід розглядати саме управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням як однієї із функцій менеджменту організації.

Основою процесу управління є інформація. Без неї неможливо сформулювати мету діяльності організації, оцінити ситуацію, визначити проблему, підготувати й ухвалити ефективні управлінські рішення. Технологія управління є технологією перероблення інформації.

Комунікаційний процес – це процес обміну інформацією між двома й декількома працівниками, із метою вирішення певної проблеми [31, с. 171]. Елементами

процесу комунікацій є: відправник (той, хто генерує ідеї, завдання, рішення); повідомлення – канал (засіб передавання інформації); отримувач (споживач інформації).

До комунікаційного забезпечення функціонування підприємств належить сукупність технічних, програмних, організаційних і управлінських засобів, що формують середовище кодування й передавання інформації в межах підприємства, а також обмін інформацією з його зовнішніми контрагентами, у тому числі доступ та інтегрування до мереж загального і спеціального використання різних рівнів [32].

Отже, під інформаційно-комунікаційним забезпеченням слід розуміти сукупність даних, інформації, знань і комунікацій, необхідних для ухвалення ефективних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку закладу вищої освіти. Належний стан інформаційно-комунікаційного забезпечення та ефективне управління ним дасть змогу закладу вищої освіти підвищити свій рейтинг на ринку освітніх послуг. Адже основною метою інформаційно-комунікаційного забезпечення є надання користувачам через відповідні канали комунікацій необхідної інформації для формування на її базі знань, яка, своєю чергою, є важливим ресурсом, адже містить дані, що зменшують невизначеність у діяльності об'єктів та сприяють досягненню сталого розвитку.

Управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням – це, перш за все, налагодження інформаційного зв'язку між складовими елементами системи управління закладом вищої освіти та управлінським процесом загалом. У сучасних умовах господарювання інформаційно-комунікаційне забезпечення характеризується процесом збирання та вилучення даних, переробленням їх в інформацію й отриманням на базі неї знань, необхідних для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, реалізація яких дозволить закладам вищої освіти гарантувати досягнення сталого розвитку в сучасних складних умовах функціонування на ринку освітніх послуг.

Незважаючи на популярність категорії "сталий розвиток", в економічній літературі існують розбіжності щодо трактування його сутності; чітко не визначено основні характеристики сталого розвитку закладів вищої освіти. Проведене дослідження понятійно-категорійного апарату визначення поняття "сталий розвиток", дозволило сформулювати поняття "сталий розвиток закладу вищої освіти". Так, у цьому дослідженні "сталий розвиток закладу вищої освіти" становить довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін у його діяльності, які зумовлюють незворотне збалансоване поліпшення основних його рейтингових показників і посилення адаптивних здатностей протистояти негативній дії зовнішнього середовища та чинників внутрішнього характеру під час ефективного використання наявного потенціалу. Досягнути сталого розвитку можна за рахунок ефективного управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням, використовуючи дані,

інформацію, знання та комунікації як основні ресурси, що сприяють досягненню сталого розвитку закладу вищої освіти.

Проведене дослідження сутності інформаційного та комунікаційного забезпечення дозволило дати визначення поняття "інформаційно-комунікаційне забезпечення" в контексті сталого розвитку закладу вищої освіти. Так, під інформаційно-комунікаційним забезпеченням слід розуміти сукупність даних, інформації, знань та комунікацій, необхідних для ухвалення ефективних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку закладу вищої освіти. Належний стан інформаційно-комунікаційного забезпечення та ефективне управління ним дасть змогу закладу вищої освіти підвищити свій рейтинг на ринку освітніх послуг. Адже основною метою інформаційно-комунікаційного забезпечення є надання користувачам через відповідні канали комунікацій необхідної інформації для формування на її базі знань, яка, своєю чергою, є важливим ресурсом, адже містить дані, що зменшують невизначеність у діяльності об'єктів і сприяють досягнення сталого розвитку.

Інформаційно-комунікаційне забезпечення також можна розглядати як процес отримання, накопичення, зберігання, оброблення, аналізу, візуалізації даних та інформації, який є елементом механізму управління сталим розвитком закладу вищої освіти.

Відсутність механізму ефективного управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням сталого розвитку закладу вищої освіти та наявність певних розбіжностей у понятійно-категоріальному апараті обумовлює необхідність у подальших дослідженнях у цьому напрямі, а також розгляді процесу управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням закладу вищої освіти.

На етапі реформування та трансформаційних перетворень в освітньому процесі в Україні необхідно значну увагу приділяти саме інформації, знанням та комунікаціям як унікальним ресурсам і продовжувати та вдосконалювати механізми ефективного управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням сталого розвитку закладів вищої освіти. Тобто знання та інформація, що є їхньою основою стають фундаментом, на якому має бути побудовано нову концепцію управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням закладів вищої освіти, що дозволить їм у сучасних складних умовах жорсткої конкуренції зберегти традиції та, використовуючи багаторічний досвід, створити унікальні конкурентні переваги й умови для забезпечення сталого розвитку.

Література: 1. Васюткіна Н. В. Теоретичні аспекти розуміння категорії "розвиток підприємства" / Н. В. Васюткіна // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 236–242. 2. Сталый розвиток суспільства : навч. посіб. / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. – 2-ге вид. – Київ : [б. в.], 2011. – 392 с. 3. Майер Джеральд М. Основні проблеми економіки розвитку

/ Дж. М. Майер, Дж. Е. Паух, А. Філіпенко. – Київ : Либідь, 2003. – 688 с. 4. UN Documents: Gathering a Body of Global Agreements [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.un-documents.net>. 5. Костюченко Н. М. Еколого-економічні основи формування інституційних механізмів сталого розвитку : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.06 "Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища" / Костюченко Надія Миколаївна ; Сумський державний університет. – Суми, 2010. – 218 с. 6. Бутирська І. В. До питання про розуміння змісту поняття "сталый розвиток" [Електронний ресурс] / І. В. Бутирська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2009/Economics/53733.doc.htm. 7. Міхальова К. В. Науково-методичні засади сталого соціально-економічного розвитку України / К. В. Міхальова // Інноваційна економіка. – 2013. – № 11. – С. 40–46. 8. Rogers P. An Introduction to Sustainable Development / P. Rogers, K. Jalal, J. Boyd. – Harvard : Harvard University Press, 2006. – 404 p. 9. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України / В. Трегобчук // Вісник Національної академії наук України. – 2002. – № 2. – С. 31–40. 10. Гросул В. А. Теоретичні підходи щодо визначення сутності стійкого розвитку підприємств / В. А. Гросул, В. С. Мамаєва // Сталый розвиток економіки. – 2012. – № 7. – С. 385. 11. Семенюк О. М. Алгоритм комплексної оцінки рівня сталого розвитку підприємства [Текст] / О. М. Семенюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – Т. 2, № 6. – С. 186–189. 12. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі ; [пер. з англ.]. – Київ : Інтелсфера, 2002. – 312 с. 13. Макуха Л. С. Стійкий розвиток підприємств: сучасний стан проблеми [Електронний ресурс] / Л. С. Макуха. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08mlscsp.pdf. – Назва з екрана. 14. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В. М. Родионова, М. А. Федотова. – Москва : Перспектива, 1995. – 169 с. 15. Прохорова В. В. Управління стійким розвитком підприємств як основа трансформаційних процесів / В. В. Прохорова // Вісник економіки транспорту та промисловості. – 2010. – № 29. – С. 364–370. 16. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_163. 17. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід : монографія / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша, Н. В. Березняк, О. В. Прудка. – Київ : УкрІНТІ, 2015. – 239 с. 18. Денисенко М. П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М. П. Денисенко, І. В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – № 7. – С. 19–24. 19. Босак І. П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І. П. Босак, Є. М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193–195. 20. Економічний аналіз : навч. посіб. / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.] ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – Вид. 2-ге, переробл. і доп. – Київ : КНЕУ, 2003. – 556 с. 21. Литвин Б. М. Финансовый анализ : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – Київ : Хай-Тек Прес, 2008. – 336 с. 22. Ротман Н. Інформаційне забезпечення економічного аналізу і його основні принципи / Н. Ротман // Економічний аналіз. – 2010. – № 5. – С. 157–159. 23. Козак В. Г. Удосконалення системи інформаційного забезпечення економічного аналізу / В. Г. Козак // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 66–70. 24. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посіб. / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – Київ : Знання, 2006. – 463 с. 25. Бруханський Р. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного мене-

джменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9, ч. 2. – С. 69–71. 26. Інформаційне забезпечення стратегічного управління і його вплив на невизначеність середовища господарювання / М. Є. Рогоза, А. А. Скляр // Економіка: проблеми теорії та практики : [збірник наукових праць]. – Вип. 206. В 4-х т. Т. III. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2005. – С. 641–650. 27. С. М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем : монографія / С. М. Петренко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2007. – 290 с. 28. Кузьмін О. Є. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства : монографія / О. Є. Кузьмін, Н. Г. Георгіаді. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2006. – 368 с. 29. Інформаційні системи і технології в статистиці : навч. посіб. / за ред. д-ра екон. наук, проф. В. Ф. Ситника. – Київ : КНЕУ, 2003. – 267 с. 30. Захарова В. І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. / В. І. Захарова, Л. Я. Філіпова. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 336 с. 31. Мескон М. Основи менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; [пер. с англ.]. – Москва : Дело, 1997. – 704 с. 32. Босак А. Формування моделі інформаційно-комунікаційного забезпечення процесно-структурованого менеджменту [Текст] / Андрій Босак, Володимир Далик // Управлінські інновації. – 2012. – Вип. 2. – С. 204–214.

References: 1. Vasiutkina N. V. *Teoretichni aspekty rozuminnia katehorii "rozvytok pidpriemstva"* [Theoretical Aspects of Understanding the Category "Enterprise Development"] / N. V. Vasiutkina // *Problemy ekonomiky*. – 2014. – No. 2. – P. 236–242. 2. *Stalyi rozvytok suspilstva : navch. posib.* / A. Sadovenko, L. Maslovska, V. Sereda, T. Timochko. – 2-he vyd. – Kyiv : [s. n.], 2011. – 392 p. 3. Maiier Dzherald M. *Osnovni problemy ekonomiky rozvytku / Dzh. M. Maiier, Dzh. E. Raukh, A. Filipenko*. – Kyiv : Lybid, 2003. – 688 p. 4. UN Documents: Gathering a Body of Global Agreements [Electronic source]. – Access mode : <http://www.un-documents.net>. 5. Kostiuchenko N. M. *Ekoloho-ekonomichni osnovy formuvannia instytutsiinykh mekhanizmiv staloho rozvytku : dys. ... kand. ekon. nauk : spets. 08.00.06 "Ekonomika pryrodokorystuvannia ta okhorony navkolyshnoho seredovyschcha"* / Kostiuchenko Nadiia Mykolaivna ; Sumskyi derzhavnyi universytet. – Sumy, 2010. – 218 p. 6. Butyrskaya I. V. *Do pytannia pro rozuminnia zmistu poniattia "stalyi rozvytok"* [Electronic resource] / I. V. Butyrskaya. – Access mode : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2009/Economics/53733.doc.htm. 7. Mikhalova K. V. *Naukovo-metodychni zasady staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* [Scientific and methodological principles of sustainable socioeconomic development of Ukraine] / K. V. Mikhalova // *Innovatsiina ekonomika*. – 2013. – No. 11. – P. 40–46. 8. Rogers P. *An Introduction to Sustainable Development* / P. Rogers, K. Jalal, J. Boyd. – Harvard : Harvard University Press, 2006. – 404 p. 9. Trehobchuk V. *Kontseptsiia staloho rozvytku dlia Ukrainy* [The concept of Sustainable Development for Ukraine] / V. Trehobchuk // *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. – 2002. – No. 2. – P. 31–40. 10. Hrosul V. A. *Teoretychni pidkhody shchodo vyznachennia sutnosti stiikoho rozvytku pidpriemstv* [Theoretical Approaches to Determining the Essence of Sustainable Development of Enterprises] / V. A. Hrosul, V. S. Mamaieva // *Stalyi rozvytok ekonomiky*. – 2012. – No. 7. – P. 385. 11. Semeniuk O. M. *Alhorytm kompleksnoi otsinky rivnia staloho rozvytku pidpriemstva* [Tekst] [The algorithm of complex estimation of the level of

sustainable development of the enterprise] / O. M. Semeniuk // *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. – 2013. – Vol. 2, No. 6. – P. 186–189. 12. Deili H. *Poza zrostanniam. Ekonomichna teoriia staloho rozvytku* / H. Deili ; [per. z anh.]. – Kyiv : Intelsfera, 2002. – 312 p. 13. Makukha L. S. *Stiikiy rozvytok pidpriemstv: suchasnyi stan problemy* [Electronic resource] / L. S. Makukha. – Access mode : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08mlscsp.pdf. – Title from the screen. 14. Rodionova V. M. *Finansovaya ustoychivost predpriyatiya v usloviyakh infliyatsii* / V. M. Rodionova, M. A. Fedotova. – Moskva : Perspektiva, 1995. – 169 p. 15. Prokhorova V. V. *Upravlinnia stiikym rozvytkom pidpriemstv yak osnova transformatsiinykh protsesiv* [Managing sustainable development of an enterprise as a basis for transformational processes] / V. V. Prokhorova // *Visnyk ekonomiky transportu ta promyslovosti*. – 2010. – No. 29. – P. 364–370. 16. Okinavska khartiia hlobalnoho informatsiinoho suspilstva [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_163. 17. *Informatsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku: svitovi ta vitchizniani dosvid : monohrafiia* [Information support for innovation development: world and domestic experience : monograph] / T. V. Pysarenko, T. K. Kvasha, N. V. Berezniak, O. V. Prudka. – Kyiv : UkrINTI, 2015. – 239 p. 18. Denysenko M. P. *Informatsiine zabezpechennia efektyvnoho upravlinnia pidpriemstvom* [Information support for effective enterprise management] / M. P. Denysenko, I. V. Kolos // *Ekonomika ta derzhava*. – 2006. – No. 7. – P. 19–24. 19. Bosak I. P. *Informatsiine zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom: ekonomichni aspekt* [Information support for enterprise management: the economic aspect] / I. P. Bosak, Ye. M. Palyha // *Rehionalna ekonomika*. – 2007. – No. 4. – P. 193–195. 20. *Ekonomichniy analiz : navch. posib.* / [M. A. Boliukh, V. Z. Burchevskiy, M. I. Horbatok et al.] ; za red. akad. NANU, prof. M. H. Chumachenka. – Vyd. 2-he, pererob. i dop. – Kyiv : KNEU, 2003. – 556 p. 21. Lytvyn B. M. *Finansoviy analiz : navch. posib.* / B. M. Lytvyn, M. V. Stelmakh. – Kyiv : Khai-Tek Pres, 2008. – 336 p. 22. Rotman N. *Informatsiine zabezpechennia ekonomichnoho analizu i yoho osnovni pryntsyipy* [Information support for economic analysis and its basic principles] / N. Rotman // *Ekonomichniy analiz*. – 2010. – No. 5. – P. 157–159. 23. Kozak V. H. *Udoskonalennia systemy informatsiinoho zabezpechennia ekonomichnoho analizu* [Improving the information support system for economic analysis] / V. H. Kozak // *Ekonomika APK*. – 2005. – No. 1. – P. 66–70. 24. Vasiurenko O. V. *Ekonomichniy analiz diialnosti komertsiiykh bankiv* : navch. posib. / O. V. Vasiurenko, K. O. Volokhata – Kyiv : Znannia, 2006. – 463 p. 25. Brukhanyskyi R. *Problemy i priorytety informatsiinoho zabezpechennia stratehichnoho menedzhmentu silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy* [Problems and Priorities of Information Support for Strategic Management of Agricultural Enterprises of Ukraine] / R. Brukhanyskyi // *Ekonomichniy analiz*. – 2011. – Issue 9, part 2. – P. 69–71. 26. Rohoza M. Ye. *Informatsiine zabezpechennia stratehichnoho upravlinnia i yoho vplyv na nevyznachenist seredovishcha hospodariuvannia* [Information provision of strategic management and its influence on the uncertainty of the economic environment] / M. Ye. Rohoza, A. A. Skliar // *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky* : [zbirnyk naukovykh prats]. – Issue 206. In 4 vol. Vol. 3. – Dnipropetrovsk : DNU, 2005. – P. 641–650. 27. Petrenko S. M. *Informatsiine zabezpechennia vnutrishnoho kontroliu hospodarskykh system : monohrafiia* [Information support for internal control of economic systems : monograph] / S. M. Petrenko. – Donetsk : DonNUET, 2007. – 290 p. 28. Kuzmin O. Ye. *Formuvannia i vykorystannia informatsiinoi systemy upravlinnia ekonomichnym*

rozvytkom pidpriemstva : monohrafiia [Formation and implementation of the information system of the enterprise economic development management : monograph] / O. Ye. Kuzmin, N. H. Heorhiadi. – Lviv : Vyd-vo Nats. un-tu "Lvivska politehnika", 2006. – 368 p. 29. *Informatsiini systemy i tekhnologii v statystytsi : navch. posib.* / za red. d-ra ekon. nauk, prof. V. F. Sytnyka. – Kyiv : KNEU, 2003. – 267 p. 30. *Zakharova V. I. Osnovy informatsiino-analitychnoi diialnosti : navch. posib.* / V. I. Zakharova, L. Ya. Filipova. – Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2013. – 336 p. 31. *Meskon M. Osnovy menedzhmenta / M. Meskon, M. Albert, F. Khedouri ; [per. s angl.].* – Moskva : Delo, 1997. – 704 p. 32. *Bosak A. Formuvannia modeli informatsiino-komunikatsiinoho zabezpechennia protsesno-strukturovanoho menedzhmentu* [Tekst] [Formation of the model of information and communication support for process-structured management] / Andrii Bosak, Volodymyr Dalyk // *Upravlinski innovatsii.* – 2012. – Issue 2. – P. 204–214.

Інформація про автора

Боровик Марина Вікторівна – канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

това (вул. Маршала Бажанова, 17, м. Харків, Україна, 61002, e-mail: borovik.marina@gmail.com).

Інформація об авторе

Боровик Марина Вікторівна – канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, г. Харків, Україна, 61002, e-mail: borovik.marina@gmail.com).

Information about the author

M. Borovyk – PhD in Economics, Associate Professor of Management and Administration Department of O. M. Beketov National University of Urban Economy (17 Marshal Bazhanov St., Kharkiv, Ukraine, 61002, e-mail: borovik.marina@gmail.com).

Стаття надійшла до ред.
15.03.2018 р.

УДК 330.1:378.4

JEL Classification: A20; I22; I23

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ АКРЕДИТАЦІЙНИХ ВИМОГ ДО ЯКОСТІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Татомир І. Л.

Татомир І. Л. Формування та розвиток системи акредитаційних вимог до якості онлайн-навчання / І. Л. Татомир // *Економіка розвитку.* – 2018. – № 1 (85). – С. 30–37.

Обґрунтовано значущість акредитації як регуляторного контролю за якістю пропонованих освітніми інституціями послуг. Структуровано кількісні та якісні показники задоволеності споживачів на ринках онлайн-освіти. Визначено передумови та правила для акредитації вищої освіти, які різняться в розвинутих країнах. Дано оцінку програмному та інституційному видам акредитації для онлайн-навчання. Установлено, що програмна, або ж спеціалізована, акредитація становить додатковий рівень зовнішнього рівноправного оцінювання та забезпечення якості, що застосовують до конкретних програм у межах установи. Інституційну акредитацію застосовують до всього університету, вона дає можливість установити, чи відповідає освітня інституція мінімальним стандартам загальної освіти, чи має необхідні служби підтримки, щоб допомогти студентам досягти успіху. Визначено, що в ряді економічно розвинутих країн найбільш поширеною ознакою якості освітніх онлайн-установ є регіональна акредитація як комплексний, рецензований процес, який забезпечує послідовний стандарт якості для закладів вищої освіти.

Особливу увагу звернуто на специфіку акредитування компаній масових відкритих онлайн-курсів (МВОК), які запроваджують спеціальні "протоколи" забезпечення якості. Доведено, що важливе значення для провайдерів МВОК має можливість отримання ярлика OpenUpEd, який містить ряд критеріїв за такими напрямками: